

Formování novodobé češtiny - v odborných textech, na divadle, při slavnostech...

V článku o vegetativním rozmnožování orseje v červnovém čísle časopisu Kompost (č. 6/2018) vás možná zaujaly různé podoby názvu rostliny, kterou dnes známe jako orsej jarní. A hlavně vám mohlo být divné, že se jí říkalo mimo jiné i krtičník, ačkoliv tohle označení správně patří úplně jinému druhu, orseji zcela nepodobnému. **Knížka Vladimíra Macury Guvernantka** pojednává o době, kdy se české botanické názvosloví teprve tvořilo, a proto zde František Ladislav Čelakovský vyjmenovává i lidová jména, odvozená podle použití rostliny v domácím léčení. Hodí-li se orsej k vyhánění roupů, pak nás neudiví, že se může nazývat i roupníkem. A proč krtičník? Stejně jako jiná bylina toho jména (krtičník hlíznatý - latinsky *Scrophularia nodosa*) upomíná na nemoc zvanou krtice (skrofulóza). Trpěl jí podle všeho například spolužák Péti Bajzy z knížky Karla Poláčka "Bylo nás pět", a sice Páta Karel, který měl "škrofle". Zmiňuje se o ní i Jindřich Šimon Baar ve své Chodské trilogii a jistě i mnoho dalších autorů.

A víte, že první vědecký soupis naší květeny pořídil právě nejstarší syn F. L. Čelakovského Ladislav? Jistě se mu dobře hodila průprava přírodovědná i jazyková, což obojí získal jak doma, tak od rodinných přátel, k nimž patřil např. J. E. Purkyně. K době, v níž L. Čelakovský dospěl a stal se botanikem, patří snaha o všeobecnou svornost a společné úsilí nejrůznějšího druhu, zejména samozřejmě snah vlasteneckých. 15. 5. 2018 jsme si o tom vyprávěli při jedné z tradičních akcí pobočky ŠK Za Parkem - "Strakonických příbězích". Pan Karel Skalický je tentokrát nazval "V plápolu svornosti", zaměřil se konkrétně na rok 1868 a na různé jeho události. Oslavili jsme při té příležitosti 150. výročí položení základních kamenů Národního divadla - k této slavnosti totiž došlo 16. 5. 1868. Všichni jsme se o tom učili ve škole, byly zdůrazňovány sbírky na stavbu mezi chudými vlastenci, ale nemluvalo se o tom, že přispěli i Němci a Rakušani (např. sám František Josef I. věnoval 5 000 zlatých a po vyhoření ND ještě dalších 13 000) a konkrétně ze Strakonice židovské obyvatelstvo Bezděkova, jehož zásluhou byl do základů ND dovezen kámen z Boubína. Další kámen z našeho okolí putoval z vrchu Prácheň, hlavní péči o to měl starosta Horažďovic František Celerin - a tím se vracíme zpátky k přírodovědě, protože byl zároveň i botanikem.

Strakonické příběhy – Karel Skalický

ND je scénou, která každého z nás už mnohokrát potěšila, byť třeba "jen" přeneseně prostřednictvím rozhlasu, televize nebo gramofonových desek. Je myslím hezké si představovat, s jakými nadějemi slavnost položení základních kamenů proběhla a jak z jednotlivých koutů naší země putovalo něco hmatatelného na památku - kousek Šumavy, Práchně, Blaníku... A také útržky libozvučné češtiny, ať už obyčejné, nebo z uměleckých a vědeckých kruhů, se spojily a uhájily své právo na existenci, což dnes možná bereme jako samozřejmost, ale tím spíš je dobře si uvědomit, co všechno za tím stálo.

-ah-

